

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **«СТРУКТУРНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІСТОРИЧНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ»**

Виконала: студентка 2 курсу
групи Ukr1-M20
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Ярошук Ольга Петрівна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЕРБАЛІЗОВАНИХ МЕНТАЛЬНИХ КОНЦЕПТІВ У МОВІ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ.....	9
1.1. Відображення картини світу у мові художньої прози II половини XX ст.....	9
1.2. Вербалізація сакрального та профанного у художній картині світу II половини XX ст.....	14
1.3. Концептосфера художньої картини світу та художній концепт як її основний елемент.....	16
1.4. Індивідуально-авторська картина світу як елемент художньої картини світу.....	30
1.5. Значення художньої прози другої половини XX ст. для вивчення концептів «гріх» та «спокута».....	34
Висновки до першого розділу.....	39
РОЗДІЛ 2. ОМОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ У АСПЕКТІ МЕНТАЛЬНИХ КОНЦЕПТІВ.....	41
2.1. Концепти «гріх», «спокута» та концепт «Бог».....	41
2.2. Концепти «гріх», «спокута» та концепт «чорт».....	47
2.3. Концепти «гріх», «спокута» та концепт «душа».....	50
2.4. Концепти «гріх», «спокута» та концепт «шлях».....	54
2.5. Концепти «гріх», «спокута» та концепт «земля».....	55
2.6. Концепти «гріх», «спокута» та концепт «любов».....	59
2.7. Концепти «гріх», «спокута» та концепт «слово».....	62
Висновки до другого розділу.....	64
РОЗДІЛ 3. ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ КОГНІТИВНИМИ МЕТОДАМИ.....	67
Висновки до третього розділу.....	75

ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	82
ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА.....	87
СПИСОК ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ.....	88

ВСТУП

Мова художньої прози неодноразово була об'єктом вивчення лінгвістики, оскільки саме у мові літературних творів певного періоду відбиваються мовні процеси і явища, характерні для цього періоду. У мові художньої прози, трансформуючись у свідомості письменника (представника певного етносу), актуалізується життя народу, його світогляд, вірування, ідеологія. Усі ці важливі для етносу поняття концептуалізуються та існують у свідомості мовців у вигляді певних ментальних утворень, концептів.

Визначальною рисою лінгвістики на сучасному етапі є вивчення мови у тісному взаємозв'язку з людиною. У мові відбивається не лише об'єктивна реальність, але й сам суб'єкт (людина, що пізнає світ). А результатом пізнання людиною світу є її знання про довкілля, організовані у вигляді концептів. Останнім часом в Україні надзвичайно активним стало вивчення різних фрагментів національно-мовної картини світу з огляду на специфіку етнічної свідомості мовців, вплив звичаїв, соціокультурних, фонових знань, традицій, обрядів, вірувань, міфології і т. ін. [Селиванова 1999, с.84]. На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки мовознавців усе більше цікавить проблема організації знань і способів їх репрезентації у мові. Співвідношення мислення і мови неадекватне до співвідношення змісту і форми: мовна система накладає на гносеологічну картину світу концептуальну сітку. Мова знаходить своє втілення у способі мислення народу, а спосіб мислення народу втілюється у мові – і важко уявити собі щось більш тотожне [Гумбольдт 1956, с.68]. Національний характер, національний світогляд відображені у мовних категоріях, які містять мовну ментальність, і, навпаки, ментальний досвід передається народом із покоління у покоління, тим чи тим способом розкриває сутнісні риси національного характеру. На думку В.Карасика «...якщо раніше учених цікавило переважно те, як влаштована мова сама по собі, то тепер на перший план вийшли питання про те, як мова пов'язана зі світом людини, якою

мірою людина залежить від мови, яким чином ситуація спілкування визначає вибір мовних засобів» [Карасик 2002, с.5].

Становлення когнітивної парадигми в сучасному мовознавстві зумовило активність дослідників у різних напрямках когнітивної лінгвістики. Результатом цього процесу стало введення до наукового обігу термінів «концепт», «концептуальний аналіз», «концептуальна семантика», «концептуальна картина світу». Останніми десятиліттями в українському мовознавстві з'явилася низка досліджень, у яких розглядають як теоретичні питання когнітивної лінгвістики, так і конкретні концепти. Це роботи М.Кочергана, В.Кононенка, О.Селіванової, Т.Радзієвської, Т.Космеди, Ж.Соколовської, Л.Лисиченко, В.Манакіна, С.Жаботинської, В.Іващенко, М.Скаб, П.Мацьківа та ін.

Сьогодні в лінгвоконцептології розроблено основні напрямки, у рідчисті яких виконують дослідження. Нашу роботу виконано в межах художньої лінгвоконцептології, предметом вивчення якої є мовні засоби репрезентації художніх концептів, що формують концептосферу як окремого художнього твору, так і художніх творів певного періоду, напряму, а також концептосферу окремого автора; художні концепти, що є елементом концептосфери усно-поетичної народної творчості. Дослідження в цьому напрямку проводили В.Іващенко, В.Кононенко, Д.Колесник, Г.Пасічник, Л.Іванова. Наше дослідження обмежене окремою функціонально визначеною картиною світу – прозовими творами II половини XX століття. Опрацювання лінгвокультурологічних концептів на матеріалі текстів художніх творів відкриває перспективу подальших українознавчих досліджень у галузі лінгвоконцептології. Вважамо слушною думку В.Кононенка, який стверджує, що побачити в узагальнених категоріях національно окреслене, історично й традиційно зумовлене, осмислене у вимірах часу, ввійти в коло споконвічних народних прагнень і сподівань із орієнтацією на сучасні процеси національного відродження означає спрямувати опис концептуальних засад

духовності у рчище національної культури, національної мови [Кононенко 2004, с.11].

Актуальність дослідження зумовлена потребою всебічного вивчення ментальних утворень, вербалізованих в історичній прозі, що є значущим усвідомленням типізованого фрагменту досвіду, що зберігається у пам'яті людини. Типізованість цих одиниць закріплює уявлення у вигляді різних стереотипів; їх усвідомлення дає можливість передати інформацію про них іншим людям; їх значущість закріплює в індивідуальному та колективному досвіді важливі (і тому такі, що переживаються емоційно) характеристики дійсності.

Мета дипломної роботи полягає у здійсненні комплексного аналізу ментальних утворень та з'ясуванні особливостей їх вербалізації у текстах творів українських прозаїків другої половини ХХ століття.

Мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) простежити теоретичні засади вивчення особливостей вербалізації концептів у працях українських і зарубіжних лінгвістів та філософів;
- 2) проаналізувати художньо-образну картину світу, у якій вербалізуються концепти, установити мовні категорії, поняття, ідеї, з якими вони корелюють;
- 3) виявити лінгвістичні засоби експлікації ментальних концептів у мові художньої прози другої половини ХХ ст.;
- 4) дослідити особливості омовлення національної концептосфери.

Об'єктом дослідження є мова прозових творів українських письменників другої половини ХХ століття Р.Андріяшика, В.Дрозда, П.Загребельного, Р.Іваничука, В.Малика, В.Міняйла, Ю.Мушкетика, Р.Федоріва, Вал.Шевчука.

Предметом дослідження є лінгвістичні засоби експлікації ментальних уявлень в українській прозі другої половини ХХ століття.

З метою досягнення визначеної мети і отримання об'єктивних результатів у розв'язанні поставлених завдань було застосовано такі **методи наукового пізнання**:

1) загальнонаукові методи: описовий із прийомами наскрізного виписування та систематизації (використовуємо для відбору та інтерпретації фактичного матеріалу), зіставлення (для аналізу, синтезу та узагальнення наукових теорій), лексикографічний, етимологічний та фразеологічний аналіз;

2) спеціальні: основним методом дослідження є концептуальний аналіз, за допомогою якого здійснюється моделювання ментальних концептів.

Елементи **наукової новизни** роботи полягає в тому, що системно і всебічно проаналізовано особливості лінгвістичної репрезентації ментальних концептів на матеріалі української прози II половини XX ст.

У роботі продовжено дослідження проблеми взаємозв'язку та взаємодії концептуальної та мовної картин світу, та осмислено питання специфіки концептосфери художньої картини світу та художнього концепту як її складника. Результати й висновки роботи можуть стати підґрунтям для моделювання й аналізу інших концептів, що сприятиме поглибленню знань про організацію ментального лексикону та його зв'язок із національною свідомістю, характером, культурою народу.

Практична цінність дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані у викладанні навчальних курсів «Сучасна українська літературна мова» (розділи «Лексикологія» і «Словотвір», «Стилістика української мови»), «Культура мови», «Лінгвістичний аналіз тексту», читанні спецкурсів із лінгвоконцептології, ономасіології, лінгвoseміотики, етнолінгвістики, семантики, лінгвістики тексту тощо, а також у лексикографічній практиці при укладанні словників культурних концептів, у викладанні певних розділів української мови в закладах загальної середньої освіти.

Апробація роботи. Результати дипломного дослідження доповідалися на засіданні кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (листопад 2021).

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної думки виокремилось два основних підходи до вивчення концепту: лінгвокогнітивний та лінгвокультурологічний. Ці підходи не виключають один одного, а навпаки – доповнюють. Різняться ж вони лише своєю спрямованістю щодо мовної особистості: концепт як ментальне утворення (лінгвокогнітивний напрям) у свідомості індивіда є виходом на концептосфери соціуму, на культуру, а концепт як одиниця культури (лінгвокультурний підхід) є фіксацією колективного досвіду, який стає надбанням індивіда. Концепт у когнітивній лінгвістиці визначають як схему мовленнєвого знака, до якої входять предметна співвіднесеність, уся комунікативно значуща інформація; парадигматичні, синтагматичні та словотворчі зв'язки знака; вся парадигматична інформація знака, обумовлена його експресивною та комунікативною функціями; а також когнітивна пам'ять слова, пов'язана з його первісним призначенням та системою духовних цінностей у мові. З лінгвокультурологічної точки зору концепти є ментальними утвореннями у сукупності усіх валентних зв'язків, позначених національно-культурною маркованістю. Вони є результатом відображення та інтерпретації світу в національно-мовній свідомості, а також тим елементом, який впливає на своєрідність тієї чи тієї мовної картини світу.

Аналіз мови окремих художніх творів є важливим чинником системного вивчення лексики, тому що кожний художній твір автора – це картина світу в індивідуально-авторському її відбитті. Центральними у концептосфері художньої картини світу хронологічно обмеженої II половиною ХХ ст., є концепти «гріх» та «спокута». Дослідження названих концептів в українській мові дозволило зробити ряд висновків щодо особливостей мовного вираження національних концептів, а також впливу екстралінгвістичних чинників як на індивідуальну мовну, так і на національно-мовну картини світу. Дослідження проведено в лексико-

семантичному та текстовому аспектах, що забезпечило комплексну характеристику аналізованих концептів.

При з'ясуванні мовних засобів вербалізації концептів «гріх» та «спокута» у художній картині світу українського народу ми ґрунтувалися на розумінні концепту як інформаційної структури, що відображає знання й досвід людини, як оперативної змістовної одиниці пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи й мови мозку, усієї картини світу, відображеної в людській психіці.

Художній концепт реконструюється дослідником, акумулюючи у собі як загальнокультурний, так й індивідуально-авторський пласти. Художній концепт входить до поняття «художня концептуалізація світу» та постає у вигляді конденсованого знання про художній об'єкт чи розглядається у плані парадигматичної структури, яка виведена із синтагматичних відношень імені, зафіксованих у тексті. Це дозволяє визначити подвійну сутність художнього концепту, яка інтегрує мовленнєвий та мисленнєвий плани. Мовленнєвий план художнього концепту є виявом його вербального характеру, а у такому випадку концепт постає як реальність, відображена у свідомості не безпосередньо, а через мовлення. У мисленнєвому плані художній концепт розглядається як образ, у якому втілені певні культурні обумовлені уявлення мовців про навколишній світ. Художній концепт сформовано із співвіднесення авторського і змістового концептів що є важливим елементом ментальної бази ідіостилю письменника.

При втіленні у тексті внутрішньої індивідуальної картини світу автором використовуються засоби мови, які властиві певній мовній спільноті і які, у свою чергу, беруть участь у відображенні об'єктивного світу. Вивчення засобів вираження картини світу тексту зосереджується на лексико-семантичних фактах, граматичних моделях, стилістичних прийомах, інтонації, емоційному забарвленні. Вибір способів репрезентації інформації за допомогою цих засобів зумовлений їх значущістю для мовної особистості, а також домінуванням певної сенсорної системи сприйняття світу. Художня

картина світу включає у себе загальну частину – мовну картину світу, а також інтерпретуючу частину, у якій знаходять відображення індивідуально-авторське сприйняття дійсності, особистісні знання і досвід.

Приналежність автора до певного історико-культурного пласту визначає специфічність його естетичної концепції, втіленої у художніх творах, в особливій стильовій манері та мові. Унікальною з точки зору дослідження є творчість українських прозаїків другої половини ХХ ст., у творчому доробку яких проявляється глибоко індивідуальне ставлення до мови та до використання мовних засобів для передачі власного світобачення по відношенню до дійсності.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновки про те, що типовим для прозових творів другої половини ХХ ст. є розуміння добра і зла, поляризація цих категорій, інтерпретація духовного осягнення буття через сферу релігійно-естетичних універсалій.

Практичний аналіз концептів «гріх» та «спокута» дозволяє говорити про різні типи концептуальних ознак, які входять до структури концептів. Саме цей факт є причиною використання різних прийомів дослідження. Семантична структура концепту «гріх» загалом є складнішою, ніж структура концепту «спокута» і, відповідно, представляє більше способів реалізації концепту у мові.

Концепти «гріх» та «спокута» є одними із ключових концептів української ментальності. Засоби їх вираження у мові прозових творів другої половини ХХ ст. є надзвичайно багатими та різноманітними. Детальне вивчення лексико-семантичного поля слів, що вербалізують концепти «гріх» та «спокута», дало підстави для виокремлення етнокультурного компонента в семантиці слів-імен концептів.

Лексикографічний аналіз допоміг виявити ключові лексеми-вербалізатори аналізованих концептів (*гріх, спокута*), значення яких у тлумачних словниках є змістовим мінімумом концептів. Аналізуючи художню мову як особливий спосіб вираження мислення, ми з'ясували

актуальні на момент мовлення значення і відтінки слів, що виражають концепти. Дослідження текстового матеріалу української художньої прози другої половини ХХ століття виявило особливості актуалізації концептів «гріх» та «спокута» в українській мові і привело до таких висновків: 1) найчастіше концепти «гріх» та «спокута» мовно репрезентовані словами *гріх*, *спокута*; 2) слово *гріх* за частотою вживання домінує у ЛСГ. Динаміка значення лексичних засобів вираження концептів *гріх* та *спокута* в українській мові виявляється у широкому вживанні слів *гріх*, *спокута*. Крім того, у мові художньої прози аналізованих текстів концепт «гріх» вербалізують лексеми *вина*, *провина*, *злочин*, *прогрішення*, *переступ* та *проступок*.

Гріх як лінгвокультурологічна категорія не має єдиного тлумачення. Навіть у одному творі має різні значення, які більшою мірою висвітлюють розуміння *гріха* суспільством, ніж християнською доктриною. Але спільним для релігійної та світської свідомості є уявлення про *гріх* як про такий вчинок, що несе за собою негативні наслідки для людини, яка його скоїла. *Гріх* – це завжди негативна етична оцінка, суб'єктом, який оцінює, є Бог (більшою мірою характерно для християнської моралі) та люди (ознака суспільної моралі).

Аналіз сполучуваності лексем-вербалізаторів концепту «гріх» виявив, що прикметник *грішний* у мові художньої прози другої половини ХХ ст. означає такі іменники: *діло*, *душа*, *чоловік*, *народ*, *Адам*, *промисел*, *блудниці*, *ніч*, *людина*, *люд*, *спрага пізнання*, *раб (Божий)*, *сьогочасність*, *персона*, *думки*, *очі*, *власть*, *своєкористя*, *різники*, *оболонка (тобто, тіло людини)*, *світ*, *земля*, *засоби*, *любов*, *кохання*, *вуста*, *парубки*, *отець*, *пін*, *марева*, *життя*, *тіло*. Лексеми *спокута/покута*, а також похідні від них виконують функцію означення у таких словосполученнях: *покутницьке призначення*, *покутний шлях*, *спокутна потреба*, *неспокутний гріх*, *покутний камінь*, *лепетання покутне*.

Зафіксовані у мові художньої прози епітети до лексеми *гріх* дають змогу поповнити відповідні епітетні гнізда Словника епітетів української мови: *колишні й нинішні гріхи, давні гріхи, криваві гріхи, чужі гріхи, тяжкі гріхи, соромітний гріх, несусвітній гріх, солодкий гріх, гіркий гріх, найсолодший гріх, страшний гріх, народний гріх, людські гріхи, вітцівські і свої власні гріхи, дівочий гріх, гріх першородний/первородний, содомський гріх, смертні гріхи, гріх смертельний, вольня і невольня гріхи його, вільні й невольні гріхи, мимовільний гріх, гріхи зумисні й незумисні, великий гріх, невеликі гріхи, більший гріх, найбільший гріх, видимі й невидимі гріхи, неземні гріхи*. Епітети до лексем, що вербалізують концепт «спокута» є менш численним, проте це не применшує їх цінності: *церковні покути, мирна спокута, найбільша покута, легка спокута, дешева спокута, мала покута*.

Запропонована методика дослідження концептів «гріх» та «спокута», а також результати, яких ми досягли у процесі аналізу, відкриває можливість реконструкції національної мовної картини світу крізь призму мислення народу – носія мови. Перспективним вважаємо дослідження особливостей вербалізації концептів «гріх» та «спокута» у генетичному аспекті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антология концептов: под. ред. В. И. Карасика, И. А. Стернина. Москва: Гнозис, 2007. – 512 с.
2. Арват Н. Н. К вопросу о компонентах индивидуально-языковой картины мира. *Проблемы зiставної семантики*. Київ , 2001. – С. 40–43.
3. Аскольдов С. А. Концепт и слово. *Русская словесность*. От теории словесности к структуре текста: антология. Москва : Academia, 1997. –С.267 – 280.
4. Баранник Д. Х. Українська мова на межі століть. *Мовознавство*. 2001. №3. С.40-47.
5. Бершадский В. Е. Когнитивная образовательная технология [Электронный ресурс] / В. Е. Бершадский. – Режим доступа : http://bershadskiy.ru/index/struktury_urokov/0-31
6. Бехта І. А. Концептосфера у динаміці (текст і дискурс у світлі когнітивно-дискурсної парадигми). *Мовні і концептуальні картини світу*: Зб. наук. праць. Київ : КНУ ім. Т.Г.Шевченка, 2001. №5. С. 22 – 26.
7. Бойкарова Л. Когнітивно-комунікативна методика навчання української мови [Електронний ресурс] / Л. Бойкарова // Гірська школа Українських Карпат. – 2013. – № 10. – С. 231–235. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/gsuc_2013_10_60.pdf
8. Буда В. А. Лінгвостилістика сучасного історичного роману (60-90 рр. ХХ ст.) Київ : Рідна мова, 1998. 164 с.
9. Булаховський Л. А. Нариси з загального мовознавства. *Вибрані твори*: в 5-т.. Київ : Наукова думка, 1975. Т.1. 495 с.
10. Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов. Москва: Языки славянской культуры, 2001. 287 с.

11. Вежбицкая А. Семантические универсалии в описании языков: *Грамматическая семантика. Ключевые концепты культур. Сценарии поведения*. Москва : Языки русской культуры, 1990. 776с.
12. Вежбицкая А. Сопоставление культур через посредство лексики и прагматики. Москва. 2001. 272 с.
13. Вільчинська Т.П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII –XVIII ст. Монографія Тернопіль : Джура, 2008. 424с.
14. Виноградова Е. Когнитивный аспект современных целей обучения иностранным языкам. *Университетские чтения : материалы научно-методических чтений ПГЛУ*. Часть IX. Пятигорск : ПГЛУ, 2011. С. 35–40
15. Воркачев С. Г. Любовь как лингвокультурный концепт. Москва : «Гнозис», 2007. 284 с.
16. Голобородько К. Ю. Лінгвістичний статус концепту. *Культура народів Причорномор'я*. 2002. №32, сентябрь. с.27 – 29.
17. Голубовська І. О. Душа і серце в національнально-мовних картинах світу (на матеріалі української, російської та китайської мов). *Мовознавство*. 2002. № 4 – 5. С.40 – 47.
18. Голянич М. І. Внутрішня форма слова і художній текст Івано-Франківськ : Плай, 1997. 178 с.
19. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць. Чернівці : Рута, 1999. 336с.
20. Гумбольд В. Избранные труды по языкознанию. Москва: ОАО ИГ Прогресс, 2000 400с.
21. Гумбольдт В. О различии строения человеческих языков и его влияния на духовное развитие человеческого рода. *Хрестоматия по истории языкознания XIX – XX веков*. Москва.1956. С. 68–86.
22. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: (стилістика та культура мови). Київ : Довіра, 1999. 431 с.

23. Єрмоленко С. Я. Синтаксис і стилістична семантика. Київ : Наукова думка, 1982. 210 с.
24. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. №6. С.27 – 34.
25. Иная ментальность / В. И. Карасик, О. Г. Прохвачева, Я. В. Зубкова, Э.В.Грабарова. Москва : Гнозис, 2005. 352 с.
26. Іващенко В. Л. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології) : монографія. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2006 328 с.
27. Іващенко В. Л. Типологічна диференціація концептуальних структур як одиниць ментального простору. *Мовознавство*. 2004. №1. С. 45 – 53.
28. Карасик В. И. Язык социального статуса. Москва : ИТДГК Гнозис, 2002. 333 с.
29. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Москва : Гнозис, 2004. 390 с.
30. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу : монографія. Київ – Івано-Франківськ : Плай, 2004. 248 с.
31. Космеда Т. А. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів : ЛНУ ім. Франка, 2000. 350 с.
32. Краснобаєва-Чорна Ж.В. Термінополе концепт. *Українська мова*. 2006. №3. С.67 – 79.
33. Лакофф Дж. Когнитивное моделирование. *Язык и интеллект* / под ред. В. В. Петрова; пер с англ. В. И. Герасимова, В. П. Нерознака. Москва, 1996. С. 143 – 184.
34. Лисиченко Л. А. Відображення рівнів мовної картини світу в семантичній структурі багатозначного слова. *Філологія : зб. наукових праць* / голов. ред. Ю. М. Безхутрий. Харків : Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2006. № 1 . С.11 – 19.

35. Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу. *Мовознавство*. 2004. № 5–6. С. 36 – 41.
36. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка / Д. С. Лихачев / гл. ред. В. Н. Ярцева // Изв. РАН. Серия литературы и языка. – 1993. – Т.52. – №1. – С. 3 – 9.
37. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка. *Русская словесность. От теории словесности к структуре текста : антология*. Москва, 1997.С. 280 –287.
38. Маслова В. А. Лингвокультурология. Москва : Академия, 2001. 208 с.
39. Мацьків П. Концептосфера Бог в українському мовному просторі: Монографія. Дрогобич: Коло, 2007. 332с.
40. Пальчевська О. С. Концепт ШЛЯХ в англійській, французькій та українській мовах: лінгвокогнітивний та етнолінгвістичний ракурси : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15. Донецьк, 2006. 20 с.
41. Пентилюк М. Розвиток української лінгводидактики в контексті державного стандарту базової і повної освіти в Україні / М. Пентилюк // Вісник Львівського університету. Серія філол. – 2010 – Вип. 50. – С. 123–130.
42. Пентилюк М. І. Концепція когнітивної методики навчання української мови / М. І. Пентилюк, О. М. Горошкіна, А. В. Нікітіна // Дивослово. – 2004. – №8. – С. 5–9.
43. Петрова Л. А. Лингвокогнитивные основы художественной картины мира. Сімферополь : ОАО «СГТ», 2006. 283 с.
44. Піаже Ж. Вибрані психологічні праці. Москва : Міжн. пед. акад., 1994. 580 с.
45. Плотницкая С. В., Вит Н. П. Национальные менталитеты и их отражение в русских и английских пословицах. *Мова : наук.-теорет. часопис з мовознавства*. Одеса : Астропринт, 2003. №8. С.196 – 200.
46. Попова З. Д., Стернин И.А. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж : Истоки, 2001. 191 с.

47. Радзієвська Т.В. Концепт шляху в українській мові: поєднання ідей простору і руху. *Мовознавство*. 1997. № 4–5. С. 17 – 26.
48. Радзієвська Т. В. Концептуалізація ментального простору в українській мові. *Мовознавство*. 1998. № 2–3. С. 107 – 117.
49. Радзієвська Т. В. Український концепт *grіx*: семантика, синтаксис, прагматика. *Проблеми зіставної семантики* / відп. ред. М.П. Кочерган. Київ, 2001. С. 21 – 24.
50. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / отв. ред. Б.А. Серебренников. Москва : Наука, 1988. 216 с.
51. Русанівський В. М. Мовна картина світу в етнокультурній парадигмі. *Мовознавство*. 2004. № 4. С. 3 – 7.
52. Селиванова Е. А. Принципы концептуального анализа. *Актуальні проблеми металінгвістики*. Київ; Черкаси, 1999. С. 11 – 14.
53. Скаб М.В. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери. Чернівці: Рута, 2008. 560с.
54. Сологуб Н. М. Концептуальність біблійних образів та їх мовне вираження у романі Івана Багряного «Сад Гетсиманський». *Вісник Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія : Філологія*. Харків, 2006. Вип. 48, №742. С.197 – 204.
55. Степанов Ю. С. Концепты. Тонкая пленка цивилизации. Москва : Языки славянских культур, 2007. 248с.
56. Тарнашинська Л. Презумпція доцільності: Абрис сучасної літературознавчої концептології. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 534 с.
57. Ткаченко О. Б. Місце України й української мови на карті світу (геополітичний аспект). *Мовознавство*. 2001. № 1 –С. 3 – 13.
58. Фрумкина Р. М. Концептуальный анализ с точки зрения лингвиста и психолога. *Научно-техническая информация. Серия, 2*. 1992. № 3. С. 1 – 8.

59. Язык и национальное сознание : вопросы теории и методологии / Воронеж. межрегион. ин-т обществ. наук и др. ; науч. ред.: З. Д. Попова, И. А. Стернин. Воронеж : ВГУ, 2002. 313 с.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

60. Великий тлумачний словник сучасної української мови: уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь: ВЕФ «Перун», 2001. 1440 с.
61. Етимологічний словник української мови : в 7 т.: за ред. О. С. Мельничука. Київ : Наук. думка, 1982 – 2004. Т.1–4.
62. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ : Кобза, 1995. 471 с.
63. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов . Москва : Наука, 1996. 245 с.
64. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава; Київ : Дозвілля, 2006. 716 с.
65. Словник епітетів української мови / С. П. Бибики, С. Я. Єрмоленко, Л. О. Пустовіт; за ред. Л. О. Пустовіт. Київ : Довіра, 1998. 431 с.
66. Словник української мови : в 11 т. / редкол. І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ : Наукова думка, 1970 – 1980.
67. Степанов Ю. С. Константы : Словарь рус. культуры : опыт исследования. Москва : Языки рус. культуры, 1997. 824 с.
68. Фразеологічний словник української мови : у 2 кн. / уклад. : В. М. Білоноженко, В. О. Винник, І. С. Гнатюк та ін. Київ : Наукова думка, 1993. Кн. 1 – 2.
69. Шевченко В. М. Словник-довідник з релігієзнавства. Київ : Наукова думка, 2004. 560с.
70. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. Москва: Республика, 2001. 720 с.
71. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики : Енцикл. Словник. К. : АртЕк, 1998. 336 с.

СПИСОК ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

72. Андріяшик Р. В. Додому нема вороття; Люди зі страху : романи. Київ: Дніпро, 1983. 535с.
73. Андріяшик Р. В. Думна дорога : роман. Київ: Рад. письменник, 1982. 263с.
74. Дрозд В. Г. Злий дух. Із житієм; Пришестя: романи В. Г. Дрозд. Київ : Укр. письменник, 1999. 311с.
75. Загребельний П. А. Диво : роман. Харків : Фоліо, 2006. 638с.
76. Загребельний П. А. Смерть у Києві : роман. Харків : Фоліо, 2003. 605с.
77. Загребельний П. А. Тисячолітній Миколай : роман. Кмів : Фірма «Довіра», 1994. – 636с.
78. Загребельний П. А. Юлія, або запрошення до самовбивства : романе Харків : Фоліо, 2003. 351с.
79. Загребельний П. А. Я, Богдан (Сповідь у славі) : роман. Київ : Дніпро, 1986. 492с.
80. Іваничук Р. І. Журавлиний крик : роман. Харків : Фоліо, 2006. 382с.
81. Іваничук Р. І. Мальви (Яничари). Орда : романи.. Харків : Євро експрес, 2000. 416с.
82. Іваничук Р. І. Манускрипт з вулиці Руської : романи. Київ : Дніпро, 1981. 534с.
83. Малик В. К. Черлені щити : роман Київ : Веселка, 1990. 368с.
84. Малик В. К. Чумацький шлях : роман. Київ : Укр. письменник, 1993. 285с.
85. Міняйло В. О. Вічний Іван : роман. Київ : Укр. письменник, 2001. 287с.
86. Мушкетик Ю. М. Позиція : роман Київ : Рад. письменник, 1979. 324с.
87. Мушкетик Ю. М. Твори: в 2 т. Київ : Дніпро, 1979. Т.2 : Жорстоке милосердя: роман; Семен Палій : історична повість. 520с.

88. Мушкетик Ю. М. Яса : роман / Ю. М. Мушкетик. – К. : Рад. письменник, 1987. – 597 с.
89. Федорів Р. М. Твори : в 2 тК. : Дніпро, 1980. Т.1. : Повісті. 535с.
90. Шевчук В. О. Біс плоті : іст. повісті.Київ : Твім інтер, 1999. 360с.
91. Шевчук В. О. Око прірви : роман. Київ : Укр. письменник, 1996. – 197с.
92. Шевчук В. О. Стежка в траві. Житомирська сага : у 2 т. Харків : Фоліо, 1994. Т.2. 526с.
93. Шевчук В. О. Темна музика сосон : роман; Сад житейський думок, трудів та почуттів : автобіограф. Замітки.Київ : Акцент, 2003. 448с.